

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д. ик. н. Виржиния Иванова Желязкова
от Висшето училище по застраховане и финанси - София**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор ”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Николай Лазаров

Тема: “Иновации в банкирането и приложението им България – перспективи и тенденции”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 89 от 5.04.2022 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси проф. д. ю. н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема “Иновации в банкирането и приложението им България – перспективи и тенденции” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика. Автор на дисертационния труд е Николай Лазаров – докторант към катедра „Финанси и застраховане“.

Докторант Лазаров е представил следните материали по процедурата:

- дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен (ОНС) „доктор“;
- автореферат на дисертационния труд на български и на английски език;
- автобиографична справка;
- копие на дипломата за придобита образователно-квалификационна степен „магистър“;

- три броя публикации по темата на дисертационния труд – две научни статии и един доклад в сборник с доклади от научна конференция;
- справка за изпълнението на националните минимални изисквания за присъждане на ОНС „доктор“, заложи в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане.

Документите са в изрядно състояние и това улеснява изготвянето на становището по процедурата.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е посветен на актуална тема за българския банков пазар - тенденции и перспективи в развитието на иновациите в банкирането на дребно. С развитието на дигитализацията този въпрос получава особена значимост през последните години. Банките в България до известна степен изостават спрямо тези от Европейския съюз. Налага се непрекъснато да се търсят причините, проблемите, довели до тази тенденция, както и възможностите да се постига догонване. В своя дисертационен труд докторант Николай Лазаров представя много задълбочен анализ, в който дава отговор на някои от най-важните въпроси, така че да се направи оценка какво е състоянието на нашия банков пазар към момента и на какво се дължат налюдаваните тенденции. Трудът е структуриран логично, разпределен е в увод, три глави и заключение.

В увода коректно са дефинирани тезата, хипотезите, целта и задачите на изследването. Първата глава е посветена на теорията в областта на иновациите. Тук докторантът разглежда основните теоретични полжения и перспективите на различни изследователи по въпроса. Специално внимание обръща на иновациите във финансовата сфера. Във фокуса на втора глава е развитието на българския ритейл банков пазар и иновациите, които се наблюдават в този сегмент. Отделно са представени и анализирани иновациите в жилищното и в потребителското кредитиране. В рамките на третата глава е представено авторовото изследване на факторите, които оказват влияние върху иновационната дейност и нейната ефективност, както и на ролята на дигитализацията за развитието на иновациите в банкирането. В тази част на труда докторантът в критичен план е разгледал различни съществуващи към момента модели на други автори, с които се оценява изследвания от него въпрос и след това, на основата на достигнатите изводи относно приложимостта на различните анализирани подходи, той предлага собствен начин на измерване на ефективността на иновациите чрез използване на ста-

тистически инструментариум и ключови индикатори за предствяне на банките. Акцент е поставен върху ролята на дигитализацията за развитието на иновациите в ритейл сектора в банкирането в България.

Трудът е значителен по обем - общо 248 страници, от които 229 основен текст, останалите страници - приложения. Обогатен е с илюстративен материал - 9 броя таблици и 62 броя фигури, които нагледно и коректно илюстрират текстовете, представя идеите на автора и данните, които той е събрал по различни въпроси. Списъкът с използваната литература съдържа достатъчен брой заглавия - няма номераия, но е видно, че източниците са повече от 100 на брой, предимно на английски език.

3. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на докторант Лазаров притежава изразена практическа насоченост и това естествено обяснява характера на приносите, които се очертават в него. В резултат на изследването на пазара на жилищно кредитиране в България докторантът, който притежава значителен опит от банковата практика в изследваната от него област, достига до редица важни и полезни изводи.

Самите методи, с помощта на които тези изводи са достигнати, могат да се сметат за приложни приноси, тъй като показват начините и стъпките, по които да се извършва анализа на ключови показатели за банките, както и на поведението на пазарните участници. Такива са авторските модели за оценка на факторите, влияещи върху жилищните и потребителските кредити и върху приходите на банките от такси и комисиони, административните разходи и разходите за персонала. Важен принос от практико-приложен характер е изследването на връзката между дистрибуционните канали, които банките използват, и финансовите им резултати. Това е един все още слабо изследван въпрос, не само в българската, но и в международната научна литература, а той е от съществено значение за управлението на банките, особено в силно динамичната среда на поява на нови и нови дистрибуционни канали както във физическото, така и във виртуалното пространство.

Докторант Лазаров допринася за осветляването и на някои теоретични въпроси, като това какво представляват банковите иновации, каква класификация може да бъде предложена за тях, кои са основните финансови технологии и как те намират приложение в банкирането на дребно, какви са възможните подходи при формиране на лихвените равнища по жилищни кредити чрез прилагането на собствен за дадена банка референтен лихвен процент.

Цялостното впечатление от труда е, че той отразява зрелостта на знанията от практиката на докторанта в съчетание с много добро познаване на теорията по изследваната тематика.

4. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторант Лазаров е представил общо три броя научни публикации във връзка с настоящата процедура. И трите са по темата на дисертационния труд, като две са статии, една в сп. „Икономическа мисъл“ на ИИИ-БАН и една в сп. „Пари и култура“ на ВУЗФ, а докладът е публикуван в сборник доклади от научна конференция на ВУЗФ.

С тези три публикации докторантът изпълнява изискванията по отношение на броя и вида на научните публикации, заложи в ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

5. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Докторантът е представил дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“, който отговаря на възприетите академични правила за съставянето на такъв вид трудове, както и три броя научни публикации в научни издания в България. Така той изпълнява минималните национални изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане за присъждане на ОНС „доктор“.

6. Автореферат

Авторефератът коректно отразява основните положения в дисертационния труд в съкратен вид. Той отговаря на установената добра практика в академичната работа за написването на такива разработки.

7. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични бележки. Бих препоръчала на докторанта да публикува труда си под формата на книга на хартиен и на електронен носител. По този начин резултатите от работата му ще достигнат до по-широка аудитория и ще има възможност да получи обратна връзка, с която да обогатява както изследването си, така и практиката си в банковата сфера.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че кандидата Николай Лазаров притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Николай Лазаров в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика, докторска програма във ВУЗФ „Финанси, застраховане и осигуряване“.

17 май 2022 г.

Рецензент: (п)

/проф. д. ик. н. Виржиния Иванова Желязкова/